

poškozený stát, když smírné pokusy o dodržení smlouvy se zmařily, užiti represalií a když i tyto zůstaly bez výsledku, mohou porušení smlouvy, nebyla-li dána náhrada nebo dostiučinění, často vésti k válce.

VII. Zánik státních smluv.

Důvody zániku jsou většinou tytéž, jako u ostatních smluv; smlouvy státní zanikají splněním toho, co se plniti má, bylo-li toto učiněno závislým na výmince, dostavením se výminky rozvazovací; byla-li smlouva uzavřena jen na určitý čas nebo proti výpovědi, zaniká smlouva projitím této doby, pokud se týče, danou výpovědí a projitím doby výpovědní; též vzdáním se, vzájemným zrušením neb úplnou zkázou předmětu smlouvy mohou býti smlouvy státní zrušeny.

Smlouvy svatební.

I. Pojem.

Svatební smlouvy jsou dle § 1217 o. o. z. všechny úmluvy, jež vzhledem k manželskému spojení o majetku se uzavírají; definice tato jest ovšem příliš široká a dlužno ji tudíž restriktivně vykládati a pokládati za manželské smlouvy jen ony úmluvy, jež k účelu upravení majetkových poměrů snoubenců nebo manželů vzhledem k manželskému spojení od těchto nebo ve jménu jejich od osob třetích se uzavírají. Kdežto římské právo znalo toliko smlouvu o věno (dos), jakož i jistý způsob obvěnění (donatio propter nuptias), potkáváme se v právu německém jakož i v našem právu k témuž se pojícím s celou řadou různých smluv, jež dle právní povahy jejich dlužno počítati ku smlouvám svatebním. V § 1217 o. o. z., jenž je zevrubně vypočítává, uvádějí se tyto smlouvy svatební: smlouva o věno, obvěnění, dar jitřní, společenství statků, správa a požívání vlastního jmění, smlouva o dědickou posloupanost, doživotní požívání jmění na případ smrti a vdovský podíl. Nelze ovšem v tomto všeobecném pojednání pouštěti se v podrobný rozbor významu, obsahu a právních účinků jednotlivých těchto svatebních smluv a odkazuje se tudíž na články následující: Věno a obvěnění, Dar jitřní, Společenství statků mezi manžely, Smlouva advitalitní, Smlouva dědická a Výměnek vdovský.

II. Náležitosti zákonné a právní účinky:

Svatební smlouvy vyžadují ku platnosti své dle zák. ze dne 25. července 1871 č. 76 ř. z. formy notářského aktu, a aby byly právně účinny též oproti obchodním věřitelům protokolovaného kupce, musí býti zapsány v obchodním rejstříku (§ 16 úv. z. k obch. z.). V případě konkursu má však manželka kupce-kridatáře, jejíž svatební smlouvy v obchodní rejstřík byly řádně zapsány, nahraditi obchodním věřitelům mužovým, kteří před zápisem svých pohledávek nabyli onen obnos, o který tito obdrželi méně následkem toho, že manželka se svými právy ze svatebních smluv s nimi konkuruje (§ 50 konk. ř.). Nelze však pokládati za výjimku z tohoto pravidla, že se nežadá formy notářského aktu při vzájemných testamentech, jakož i při darováních se skutečným odevzdáním, neboť to jest prostým důsledkem toho, že to nejsou svatební smlouvy.

III. Zánik a zrušení svatebních smluv.

Ačkoliv i tu k plné platnosti přichází zásada »da mihi pactum, do tibi legem«, neřídí se zrušení svatebních smluv dle všeobecných zásad pro zrušení smluv platných, nýbrž jeví tu na úpravu majetkových poměrů rozhodný vliv zvláštní povaha manželství.

1. Jelikož platnost smluv svatebních předpokládá též platné manželství, jest toliko logickou důsledností tohoto principu, že, bylo-li manželství za neplatné prohlášeno, i svatební smlouvy naprosto platnosti pozbývají tak, jako by vůbec nebyly uzavřeny. Na tom ničeho nemění závěrečné ustanovení § 1265 o. o. z., dle něhož má strana vinná nevinné straně škodu nahraditi, jelikož nárok tento nelze odvozovati ze smluv svatebních, nýbrž jedině, jak již plyne z citace § 102 o. o. z., ze škody skutečně způsobené, kterou utrpěla nevinná strana tím, že vinou druhé strany bylo neplatné manželství uzavřeno. Pročež se zdá, i když by ve smlouvách svatebních pro případ jich zrušení byl stanoven obnos náhrady škody, nemá ustanovení toto význam materiální, nýbrž toliko procesualní.

2. Bylo-li však platné manželství rozvedeno nebo rozloučeno, má to ovšem též účinek na svatební smlouvy, a sice dlužno při rozvodu i při rozloučení rozeznávati, stalo-li se tak ku žádosti obou manželů či bylo-li manželství přes odpor jednoho z manželů rozvedeno resp. rozloučeno rozsudkem.

a) Při rozvodu dobrovolném musí se oba manželé o tom shodnouti, co se svatebními smlouvami státi se má, poněvadž jinak by jim rozvod nemohl býti povolen, kdežto pro smluvené rozloučení manželství pro vzájemnou, nepřemožitelnou nechuť již zákon sám ustanovuje, že svatební smlouvy, pokud nic jiného nebylo umluveno, se pokládají za zrušené (§ 1266 o. o. z.).

b) Naproti tomu závisí při soudním rozvodu další trvání nebo zrušení manželských smluv od vůle strany nevinné, a toliko tehdy, jestliže i druhá strana jest bez viny nebo jestliže obě strany rozvod zavinily, má každá z nich právo i proti vůli druhé strany žádati, aby svatební smlouvy byly zrušeny.

c) Jestliže však k žalobě jednoho a přes odpor druhého manžela bylo rozsudkem na rozloučení manželství uznáno, tu zrušují se sice svatební smlouvy božvýjimečně, avšak nevinná strana má dle výslovného předpisu § 1266 o. o. z. zákonný nárok netoliko na plné dostiučinění ve smyslu § 1323 o. o. z., nýbrž i na vše, co jí v svatebních smlouvách pro případ přežití bylo vymíněno, při čemž pro případné vypočtení jako fingovaný den úmrtí platí den, kdy dotýčný rozsudek nabyl právní moci; společné jmění se tudíž musí ihned jako při smrti rozdělit; naproti tomu práva z dědické smlouvy nevinné straně plynoucí se jí vyhrazují toliko na případ úmrtí skutečného a to tak, jako kdyby svatební smlouvy rozloučením manželství vůbec nebyly dotčeny.

3. Když konečně na jmění manželovo vyhlášen byl konkurs, má tento dle zákonného předpisu vzhledem ku svatebním smlouvám tytéž účinky jako smrt manželova s tou jedinou úchyilkou, že nemá tu místa vrácení věna a vydání obvěnění, nýbrž toliko zjištění jejich pro případ zrušení manželství, tak že manželka jest oprávněna žádati i vyplacení podílu vdovského. Byl-li by naproti tomu uvalen konkurs na jmění manželčino, zůstanou svatební smlouvy nezměněny až na to, že společné jmění jako při smrti se rozdělí.

IV. Poplatky.

Ohledně práva poplatkového sluší uvést, že listiny, jež o svatebních smlouvách se vyhotovují, podléhají kolku 50 kr. z každého archu (pol. s. 101 A i popl. z.). Z právního jednání zapraviti dlužno dle pol. s. 106

A 2 popl. z. poplatků z převodu majetku mezi živými (viz Poplatky z převodů majetkových).

Smlouvy vedlejší (*pacta adjuncta*) jsou úmluvy, kteréž zároveň před nebo po uzavření smlouvy, avšak v bezprostřední souvislosti s ní, mezi týmiž kontrahenty byly ujednány. Smlouvy vedlejší byly známy již římskému právu, dle něhož netvořily smlouvu samostatnou, nýbrž toliko kontraktní klausuli. Takovými »*pacta adjuncta*« mohl na př. při »*negotia bonae fidei*« býti založen závazek platiti úrok, mohla býti vymíněna korrealita nebo způsob placení. Při trhu se připouštěly jako smlouvy vedlejší »*pactum displicentiae*« a »*lex commissoria*«. V prvním případě mohl kupec od trhu odstoupiti, jestliže v určené lhůtě prohlásil, že se mu věc nelíbí, kdežto dle druhé úmluvy měl prodáváč právo od trhu upustiti, nebyla-li tržová cena v čas zaplacená.

Též o b. č. z. á. k. připouští vedlejší smlouvy. § 887 vytkl pro vedlejší smlouvy zvláštní normu v ten smysl, že byla-li o smlouvě zřízena listina, nelze bráti zřetele na předstírané ústní úmluvy, kteréž zároveň byly uzavřeny, avšak s listinou nesouhlasí nebo nové dodatky obsahují. Jsou tudíž vedlejší smlouvy platny:

1. jestliže o hlavní smlouvě listina vůbec zřízena nebyla;
2. jestliže takové vedlejší smlouvy s listinou souhlasí, nebo
3. jestliže byly umluveny po vyhotovení listiny (rozh. ze dne 9. listopadu 1877 č. 6396, sb. 6621 a ze dne 15. dubna 1885 č. 3709, sb. 5691);
4. rovněž jsou právně účinny vedlejší smlouvy před vyhotovením listiny uzavřené (rozh. ze dne 1. února 1883 č. 148, sb. 9289).

5. Ustanovení § 887 nemá místa, bylo-li výslovně umluveno, že současná smlouva vedlejší nehledíc k tomu, že s listinou nesouhlasí nebo nové dodatky obsahuje, má býti právně účinná; neboť § 887 jeví se toliko jako pravidlo doplňující (dispositivní), jež opačnou úmluvou stran může býti vyloučeno (rozh. ze dne 10. července 1890 č. 7606, časop. »Ger. Halle« r. 1890). V každém případě slouží takovéto ústní úmluvy, byť i dle § 887 byly neplatny, za základ výkladu dotyčné smlouvy (rozh. ze dne 1. srpna 1865 č. 6433, sb. 2241). Občanský zákon obsahuje ještě zvláštní smlouvy vedlejší, tak na př. při trhu výhradu opětného prodeje, zpátečné koupě, práva předkupního, prodej na zkoušku, prodej s výhradou lepšího kupce a příkaz ku prodeji (§ 1067). (Viz čl. *Addictio in diem*, Právo koupě zpáteční a prodeje zpátečního, Smlouva vetešnická a Trh.) Tím však nejsou vyčerpány veškeré přípustné vedlejší smlouvy (rozh. ze dne 23. prosince 1885 č. 14.789, sb. 70.841), nýbrž, jak plyne z § 887, jsou vedlejší smlouvy při všech smlouvách možny a přípustny. Jedna z nejdůležitějších smluv vedlejších jest výhrada vlastnictví k odevzdané věci až do zaplacení tržové ceny. Takováto výhrada jest platna přes to, že § 1063 o. o. z. ustanovuje, že vlastnictví ihned na kupce přechází; neboť musí býti zajisté stranám ponechána volnost zvláštními úmluvami za účelem svého pojištění učiniti přechod vlastnictví závislým od splnění jistých podmínek na př., že kupec, pokud tržovou cenu nezaplatí, se má pokládati toliko za nájemce dotyčné věci (rozh. ze dne 11. prosince 1888 č. 13.481, sb. 12.477 a ze dne 8. července 1884 č. 4546, sb. 10.101).

Neplatny jsou však smlouvy následující: smlouva, že věřiteli má příslušet požívání věci v zástavu dané (§ 1372 o. o. z.), jakož i všechny vedlejší smlouvy a podmínky přičítící se povaze smlouvy zástavní nebo zá-